

Előszó

Dr. Tardy János

PhD, c. egyetemi tanár, a MTT ügyvezető elnöke

DOI 10.23716/TT0.21.2017.01

Tisztelt Egybegyűltek, emlékezők, szellemi örökségünk kutatói és őrzői!

Tisztelt Olvasók !

Köszöntöm Önöket a 176 éves Magyar Természettudományi Társulat társrendezőikkel szervezett tudománytörténeti konferenciáján, melyen Társulatunk Tudománytörténeti Szakosztálya kiváló előadókkal és nagyszerű témákkal Vámos Éva (1950–2015) muzeológus, történész, technikatörténészre és a tudományos ismeretterjesztést szolgáló több évtizedes munkásságára emlékezünk, akinek életmű-bibliográfiája is elkészült és online elérhető. [MATI / REAL]

Vámos Éva mintegy 30 éven át szervezte és rendezte az ún. novemberi ankétokat, a szakterületeket átfogó „Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből” címmel. A most megrendezésre kerülő konferencia és a konferencia anyagából készült kötet ennek az évtizedeken átívelő konferencia- és kiadványsorozatnak a jegyében született, egy reményeink szerinti új sorozat első tagjaként.

1841. májusában, Bene Ferenc orvos sebész kezdeményezésére létrehozták a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűléseinek szervezetét. Röviddel ezt követően, 134 lelkes tudós hazánkfia részvételével 1841. június 13-án Bugát Pál alapító elnökletével, István főherceg védnöksége alatt megalakították a Magyar Természettudományi Társulatot. A Társulat legfőbb feladata a tudomány népszerűsítése és megkedveltetése, Kubinyi Ferenc szavaival: „*a szellemi setétség oldása, mérséklése*” volt. Társulatunk alapító okiratában az alábbiakban fogalmazták meg annak legfőbb céljait:

„A magyar természettudományi társulat célja hazánkat természettudományilag megismerni, ennek rejtett kincseire honosinkat s illetőleg a külföldet figyelmeztetni, a külföldön virágzó természeti tudományokat honunkba átültetni, azokat a tanodák szűk falai közül az élet tág

mezejére átvinni, az élethez közelebb eső egyesületeknek segédkezetek nyújtani, az alsóbb, vagy is népi és felsőbb, az az tudományos nevelésre közvetve befolyván honunkban a természeti tudományokat terjeszteni, s a magasztos cél elérésére a hazában található minden tudományos kapacitásokat és ügybarátokat központosítani.” (1841)

Az alapító tagok, tiszteleti tagok, pártoló és örökítő tagok, levelező és rendes tagok sorában a legnagyobbak nevével találkozunk. Íme néhányan közülük:

- **Biológia:** Apáthy István, Bíró Lajos, Chernel István, Entz Géza, Gombocz Endre, Gorka Sándor, Herman Ottó, Jávorka Sándor, Kubinyi Ágoston, Petényi Soó Rezső, Xantus János, Zimmermann Ágoston
- **Kémia:** Buchböck Gusztáv, Bugarszky István, Fabinyi Rudolf, Gróh Gyula, Ilosvay Lajos, Irinyi János, Lengyel Béla, Nendtvich Károly, Than Károly, Wartha Vince, Winkler Lajos, Zemplén Géza
- **Fizika:** Bay Zoltán, Czögler Alajos, Eötvös Loránd, Farkas Gyula, Heller Ágoston, id. Szily Kálmán, Jedlik Ányos, Mikola Sándor, Ortway Rudolf, Pekár Dezső, Tangl Károly, Wittmann Ferenc, Zemplén Győző
- **Orvostudomány:** Balogh Kálmán, Bugát Pál (az alapító), Chyzer Kornél, Fodor József, Hőgyes Endre, Hutyra Ferenc, Jendrassik Ernő, Johan Béla, Kátai Gábor, Korányi Frigyes, Semmelweis Ignác, Szentágothai János, Szent-Györgyi Albert, Tangl Ferenc
- **Csillagászat:** Albert Ferenc, Detre László, Kondor Gusztáv, Konkoly Thege Miklós, Kövesligethy Radó, Kulin György, Lakits Ferenc, Lassovszky Károly, Tass Antal, Wodetzky József
- **Földtudományok:** Böckh Hugó, Hantken Miksa, Hunfalvy János, Koch Antal, Kubinyi Ferenc, Lóczy Lajos, Nopcsa Ferenc, Semsey Andor, Szabó József, Vendl Aladár
- **Műszaki tudományok:** Pattantyús Ábrahám Géza, Pöschl Imre, Stoczek József, Varga József, Zelovich Kornél.

Az elnökök sem akárcik voltak. Elég, ha Bugát Pál, Kubinyi Ágoston, Sztoczek József, Than Károly, Szily Kálmán, Ilosvay Lajos, Zimmermann Ágoston, Mauritz Béla, Szentágothai János nevét említem.

A két világháború vérzivatarától eltekintve a Társulat folyamatosan működött egészen 1952-ig. Ekkor, alapítását követően 110 évvel, 1952-ben a pártnak elege lett a „régí világ” hagyatékából... Az ötvenes évek szellemiségének megfelelő új célok, új eszmék, új feladatok és módszerek

fogalmazódtak meg: „megvalósítására csak most kerülhetett sor, amikor népünk felszabadulva évszázados elnyomásából és a tudomány és a művészet megszabadulva a régi világ minden terhes nyűgétől, gátjától, végre szabadon kibontakozhat a szocialista építőmunka nagyszerű, világot átalakító folyamatában”.

A mai szemmel megmosolyogtató, akkor kevésbé „vidám” megnyilvánulások szerint, „minőségileg új társulat teremtése” volt a feladat: „Az ismeretterjesztő előadások előadóinak szavait és írásait át kell hatnia a dialektikus-materialista világnézet tudományos és nevelő, emberformáló szellemének. ...Az új Társulat kezdettől fogva emelje magasra a marxizmus, a marxista-leninista tudomány zászlaját. ...az ismeretterjesztő munkának mindig a párt politikai, gazdasági, művelődési irányvonalához, a párt által meghatározott harci feladatokhoz és tárgyi útmutatásokhoz kell igazodnia. Éppen ezért az ismeretterjesztő munka soha nem lehet pártatlan, semleges.”

1990-ben – Beck Mihály és Dank Viktor professzorok – ismét „életre keltették” a patinás Társulatot. Ma kilenc szakosztállyal és egy területi osztállyal működünk. Tevékenységünk három pilléren épül:

- 1.) A *tehetség gondozás* jegyében három (25–28 éve folyamatosan működtetett Herman Ottó Biológia-, Hevesy György Kémia- és Teleki Pál Földrajz-Földtan), immáron a Kárpát-medence valamennyi magyar anyanyelvű iskolája számára kiterjesztett, a 13–14 éves korosztály számára meghirdetett tanulmányi versenyre és a legeredményesebbek számára idén elindított, évente megrendezendő Kárpát-medencei Tehetségtábor lehetőségére;
- 2.) az újra elindított *tanulmánykötet-sorozatokra*, továbbá
- 3.) színvonalas *szakmai rendezvényekre, konferenciákra*.

A Magyar Természettudományi Társulat nevében megköszönöm szervezésben résztvevő társszervezetek — a Semmelweis Egyetem Népegészségtani Intézete, a MTA Művelődéstörténeti Bizottsága Élettudománytörténeti Munkabizottsága és a Magyar Orvostörténelmi Társaság — közreműködését, továbbá megköszönöm az anyagi hizzájárulást a konferencia megszervezéséhez és a konferenciakötet elkészítéséhez támogatóinknak, a Nemzeti Kulturális Alapnak és Dr. Vámosné Dr. Vigyázó Lillynek.

2017. november 16-án ismét várjuk Önöket a „Hagyomány, értékmentés és innováció” konferenciasorozatunk következő állomásán, melyet a

STATISZTIKA ÉS VALÓSÁG A TUDOMÁNYBAN címmel hirdettünk meg és előkészítést a Magyar Természettudományi Társulat Tudománytörténeti Szakosztálya megkezdte.

További elkötelezett új tagokat hívunk sorainkba. Minél több fiatal érdeklődőt várunk és a nemes ügyért önzetlenül tenni kész híveket, barátokat keresünk. Hiszem, remélem, hogy a nagyszerű, gazdag múlt után szép jövő vár a Magyar Természettudományi Társulatra. Ehhez közreműködésüket, támogatásukat is kérem.